

Műveltséget mindenkinek!

Az Európai Unió szövegértéssel foglalkozó szakértői csoportjának összefoglaló jelentése

Az Európai Unió High Level Group of Experts on Literacy nevű munkabizottsága 2012 szeptemberében adta közre Act now! című jelentését, melynek elektronikus változata ingyenesen elérhető a következő címen: <http://ec.europa.eu/education/literacy/what-eu/high-level-group/documents/literacy-report.pdf>.

Röviddel utána hozzáférhetővé vált a jelentés rövidített szövege is http://ec.europa.eu/education/literacy/resources/final-report/index_en.htm, és elkészült az összefoglalás magyar fordítása is, melyet először a HUNRA honlapján lehetett olvasni http://www.hunra.hu/files/letolt/Literacy%20for%20All_executive-summary_hu.pdf címen.

Hogy minél szélesebb körben ismertté váljék e jelentés tartalma, az EU Publication Office of the European Union engedélyével mi is közreadhatjuk a fordítást, ezt követően pedig Nagy Attila – aki részt vett a bizottság munkájában – reflexiói olvashatók a bizottság munkájáról és az alapküldetéséről.

Ez a beszámoló a szövegértés minden európai országot sújtó krízisére hívja fel a figyelmet. Be kell látnunk, hogy az írás és olvasás sokkal több készségnél vagy technikánál. A szövegértés szorosan kapcsolódik az önbecsüléshez és ahhoz a képességhez is, amely lehetővé teszi, hogy egyénként, tevékeny állampolgárként, munkavállalóként vagy szülőként eredményesen működjünk a társadalomban. Társadalmainknak szembe kell néznie ezzel a rejtett krízissel: mindannyiunknak közös erővel kell cselekednie ahhoz, hogy emeljük a szövegértés szintjét, és visszaszorítsuk a funkcionális analfabétizmust. Paradox helyzetben élünk: míg a digitális korban egyre magasabb szintű szövegértésre van szükség, Európában minden korosztályból emberek

millió ma sem érik el a megfelelő szintet.

Túl gyakran esünk abba a hibába, hogy természetesnek vesszük: mindenki képes írni és olvasni, a többféle forrásból származó információt feldolgozni, és kritikával kezelni. Túl sokszor tételezzük fel, hogy csak a tanárok, az iskolák és a kormányzatok tudnak a szövegértési készségen javítani. Pedig éppen azért, mert a szövegértési készség ilyen szorosan összekapcsolódik az egyén eredményes társadalmi és gazdasági működésével, a probléma megoldásából számos szereplő kiveheti a részét.

Ez a beszámoló a téma legfontosabb vetületeit vázolja fel, és olyan megoldási javaslatokat tartalmaz, amelyek minden európai számára elérhetővé teszik a megfelelő szintű szövegértést.

A problémák és a lehetőségek megértése: miért rendkívül fontos a szövegértési készség?

Nagyon sok állampolgár nem rendelkezik megfelelő szintű szövegértési készséggel

A megfelelő szintű szövegértési készség alapvető fontosságú Európában az emberek életminőségének javítása, valamint az erőteljes és fenntartható gazdasági fejlődés előmozdítása szempontjából. A szövegértési készség ruhazza fel az egyént a gondolkodás, a kritika és az empátia képességével, és az egyén jólléte szempontjából is elengedhetetlen. Európa csak

a munkaképes korú népesség készségeinek bővítésével és az ebből következő termelékenység-javítással tud megfelelni a demográfiai, valamint a társadalmi és gazdasági kihívásoknak. Az alacsony szintű szövegértési készség javítható, hiszen több országban különféle eredményes és költséghatékony megoldásokat alkalmaztak már a szövegértési szint emelésére. Ennél azonban sokkal többet kell tennünk.

Meglepően magas Európában azok száma, akik nem rendelkeznek megfelelő szintű szövegértési készséggel. Az országos és a nemzetközi felmérésekből az derült ki, hogy minden ötödik felnőttnek, és ugyanennyi 15 évesnek nem elég jó az olvasási készsége ahhoz, hogy teljes értékű tagja lehessen a modern társadalomnak.

Jobb szövegértési készség az egyén szintjén	<ul style="list-style-type: none"> • segít kimotozdulni az elégtelen motivációból, • növeli a teljesítőképeséget, • magasabb kereseti lehetőséget biztosít, 	<ul style="list-style-type: none"> • aktívabb állampolgári szerepvállalást, valamint • jobb továbbtanulási és munkavállalási lehetőséget biztosít.
---	--	--

A modern Európában minden korosztály számára alapvető szükséglet a szövegértési készség: a munka természetében, a gazdaságban és általában a társadalomban bekövetkező változások pedig még fontosabbá teszik. A szövegértési készség rendkívül fontos, mivel:

- ☉ a munkaerőpiacon egyre magasabb szintű szövegértési készség szükséges;
- ☉ a társadalmi és az állampolgári szerepvállalás lehetősége a digitális világban egyre inkább a szövegértési készségen múlik;
- ☉ a szövegértési készség a digitalizálás következtében alapjaiban megváltozik, és egyre fontosabbá válik; mivel a társadalmi, az állampolgári és a gazdasági párbeszéd nagyrészt írott formában történik;
- ☉ az idősödő népesség szövegértési kézsége, beleértve a digitális írástudást is, fejlesztésre szorul;

☉ a szegénység, és az alacsony szintű szövegértési készség ördögi kört alkot, egymást erősíti, továbbá

☉ a növekvő mobilitás és a migráció egyre inkább többnyelvűvé teszi a szövegértési készséget, amelyben kulturális és nyelvi hátterek sokasága ötvöződik.

Paradox helyzetben élünk: bár digitalizált világunkban fontosabb az írás és az olvasás készsége, mint valaha, ezek a készségeink nem megfelelőek. Azonnal cselekednünk kell, hogy fordíthassunk ezen az ijesztő helyzeten.

A szövegértési készségbe való befektetés alapvetően fontos állampolgáraink jóléte szempontjából, és gazdaságilag is hasznos

A szövegértési készség fejlesztését célzó befektetések a megcélzott korosztálytól függetlenül gazdaságilag is hasznosak, hiszen kézzelfogható előnyökkel járnak mind az egyén, mind a társa-

dalom számára, ami hosszú távon euró milliárdokban fejezhető ki. A szövegértés készségének javítása az EU jövőbeni gazdasági fejlődése és lakosaink jólléte szempontjából is nélkülözhetetlen. Az anyagi javakon túl pedig azt sem szabad elfelejtenünk, hogy az emberi lét szempontjából

kulcsfontosságú az írni és olvasni tudás képessége. Lehet, hogy az önbizalomnak nincsen gazdasági mutatókkal kifejezhető értéke, de sikerre motivál, így elősegíti az egyén boldogulását gazdasági és társadalmi téren is.

Jobb szövegértési készség a társadalom szintjén	<ul style="list-style-type: none"> • javítja az egészségi állapotot és közérzetet, • enyhíti a szegénységet, • csökkenti az egyenlőtlenségeket, • növeli a társadalmi tőkét, 	<ul style="list-style-type: none"> • igazságosabb, gazdagabb és innovatívabb Európát eredményez.
---	--	---

Osztassuk el a tévhitet!

A funkcionális analfabétizmus természetéről, méreteiről és megoldási lehetőségeiről több tévhit is széles körben elterjedt Európa-szerte. Mivel az utca embere éppúgy felül nekik, mint a

döntéshozók, ezek komolyan gátolják a szövegértési készség javítását. Ha valódi sikereket szeretnénk elérni, először el kell osztatnunk ezeket a tévhitet.

<i>Tévhit</i>	<i>Tények</i>
„Az alacsony szövegértési szint a fejlődő országok gondja, nem Európáé.”	Minden ötödik 15 éves és szinte minden ötödik felnőtt nem rendelkezik megfelelő szövegértési készséggel a modern társadalomban való sikeres működéshez.
„Ez a bevándorlók problémája, nem az Európában született és iskolázott embereké.”	A gyenge szövegértési készséggel rendelkező gyerekek és felnőttek elsősorban abban az országban született és nevelkedett, ahol jelenleg is él, és az iskolai oktatás nyelvének anyanyelvi beszélője.
„A nem megfelelő szövegértési készség csak a társadalom peremén élőköt érinti.”	Minden ötödik felnőtt nem rendelkezik megfelelő szövegértési készséggel, ennek ellenére többségüknek van munkaviszonya.
„Egyesek egyszerűen képtelenek megtanulni írni és olvasni.”	Szinte mindenki, akinek gondjai vannak az írással és az olvasással, fel tudná fejleszteni ezeket a készségeket használható szintre, ha megfelelő segítséget kapna ehhez. Csak a valódi szellemi fogyatékosokban szenvedők nem képesek erre.
„Az iskola feladata, hogy megtanítsa a gyereket írni és olvasni.”	Az iskola szerepe valóban fontos, de nem kizárólagos. A szövegértési készség fejlődésére sokan hatással vannak a szülőktől és a kortársaktól egészen az egészségügyi intézményekig. Az iskolai oktatás után igen jelentős a munkáltató szerepe; a munkáltató és a munkavállaló egyaránt jól jár a fejlesztéssel.
„A diszlexia gyógyíthatatlan, úgyhogy semmit sem tehetünk.”	A mai gyermekektől egyre nagyobb számban azt várják el, hogy azonos sebességgel, azonos módszerrel tanuljanak meg olvasni. Azokat, akiknek nehézséget okoz az olvasás, hamar diagnosztizálják diszlexiával. Hasznosabb lenne a „nehezen olvasó” diagnózis és a probléma megoldására való törekvés. Elméletileg minden gyermek képes megtanulni írni és olvasni.

<i>Tévhitek</i>	<i>Tények</i>
„Nem éri meg a nehezen olvasók szövegértési készségét fejleszteni.”	A nehezen olvasók olvasási készségének fejlesztését célzó programok az esetek nagy százalékában eredményesen alkalmazhatók, továbbá kifejezetten költséghatékonyak. Ez a befektetés több tucatszor, de akár több százszor is megtérülhet az egyén életében.
„A kisgyermekkor elmúltával a szülők már nem tudják befolyásolni gyermekük szövegértési készségének fejlődését.”	A szülők hozzáállása, valamint írási és olvasási szokásai végig meghatározó jelentőségűek gyermekeik szövegértési készségének fejlődése szempontjából a felső tagozatos és a középiskolás évek alatt. A szülői segítségnyújtás fejlesztése a gyermek szövegértési készségét jelentős mértékben javítja.
„Az alsó tagozat elvégzése (10 éves kor felett) már túl késő a szövegértési készség fejlesztésével foglalkozni.”	Gyermekek milliói kezdik el úgy a felső tagozatot, hogy tudnak ugyan olvasni, de a készség szintje nem elég magas a jó iskolai teljesítményhez. Az igényeknek megfelelő segítséggel ezek a fiatalok jó, sőt akár kiváló szövegértési készségre tehetnek szert.

Megoldások megfogalmazása: kooperatív megközelítésben

A közös felelősség megteremtése

A szövegértési készséget túl hosszú ideig tartották kizárólag az oktatási rendszer kompetenciájába tartozó kérdésnek. A szövegértés alacsony szintje olyan társadalmi probléma, amely drasztikus következményekkel jár a közegészségügyre, a foglalkoztatásra, a digitális világban való részvételre, az e-kormányzásra, az állampolgári szerepvállalásra, a szegénységre és a társadalmi felzárkóztatásra vonatkozó ambícióink és stratégiánk szempontjából. Valódi fejlődést csak akkor érhetünk el, ha vállaljuk a politikai felelősséget és az együttműködést valamennyi politikai területre kiterjedően, sőt azon túl is. A szövegértési készség fejlesztésének stratégiáit közösen kell, hogy jegyezze a társadalom és a kormányzat, minden életkori csoportra ki kell, hogy terjedjenek, és függetlennek kell lenniük a pártpolitikai menetrendektől.

A szövegértési készség fejlesztésének meg- alapozása

Európának ambíciózusabbnak kell lennie, és valamennyi állampolgára számára funkcionális

(használható) szövegértési készséget kell célul kitűznie. Ez egy olyan stratégia felvállalását jelentené, amely kizárólag a 100%-os funkcionális szövegértési készséget tartja elfogadhatónak. A kormányzatoknak, az iskoláknak, a munkáltatóknak és a civil szervezeteknek mind elkötelezetten kell tevékenykedniük a cél elérése érdekében. E folyamat részeként

- ☉ a szövegértési készség fejlesztését célzó együttműködések kell létrehozni a társadalmi és az oktatási szereplők között;
- ☉ az EU-tagállamoknak olyan, a szövegértési készségre vonatkozó átfogó stratégiákat kell elfogadnia, amelyek a különböző hivatali egységeken és szerveken átívelő döntéshozatalon alapulnak, és a szövegértést központi kérdéssé emelik az oktatásban és a közpolitiká minden lényeges területén;
- ☉ ezeknek a stratégiáknak minden korosztályra ki kell terjednie a kisgyermekkortól kezdődően a közoktatás idején keresztül a felnőttkorig;
- ☉ a probléma társadalmi tudatosítása és a gyenge szövegértési készséggel kapcsolatos tabu ledöntése részét kell, hogy képezze annak a stratégiai törekvésnek, amelyekben a lakosság készség szintjének felmérése és a fejlődés nyomon követése is szerepel;

- ⊗ ezekhez a stratégiákhoz megfelelő költségvetést és hosszú távú keretrendszert kell biztosítani, hogy az intézkedések országos, regionális és helyi szinten is megvalósíthatóak legyenek; valamint
- ⊗ szükség volna a politika csúcsszereplőinek kiállítására is, hogy a kérdés napirendre kerüljön, a társadalom minden szegmensében a közbeszéd tárgya legyen, és a már meglévő kezdeményezések lendülete ne törjön meg.

Javasolt intézkedések

A helyzet áttekintése alapján a szövegértési készségekkel foglalkozó magas szintű szakértői csoport számos javaslatot fogalmazott meg. Ezek közül három minden korosztályra érvényes:

1) *Környezetünk alakításával is ösztönözzük az olvasást!*

A jó szövegértési készséget elősegítő környezetben könnyen elérhetőek a könyvek és más olvasnivalók otthon, az iskolákban, a könyvtárakban és egyéb helyeken is – papíron és digitális formában egyaránt. Ez a megfogalmazás többek között a nem szokványos helyen, pl. bevásárlóközpontokban vagy vasútállomásokon lévő könyvtárakat foglalja magában. Támogatnunk kell a szülőket, hogy minél tudatosabban és magabiztosabban segíthessék gyermekeik nyelvi (szóbeli és írásbeli) fejlődését, és adhassák át nekik az örömteli olvasás képességét. Az olvasást elősegítő irányelvek lényegi eleme az olvasás és a könyvekhez való könnyebb hozzáférés elősegítése legyen médiakampányok, könyvvásárlások, felolvasóestek, versenyek szervezésével és könyvajándékok kiosztásával. Meg kell változtatnunk a társadalom minden lényeges szereplőjének hozzáállását ehhez a kérdéshez – a szülőktől a döntéshozókig, a társadalmi és egészségügyi intézményektől az oktatási intézmények dolgozóig, az egyetemektől a cégekig –, hogy tudatosuljon bennük: meghatározó szerepet játszanak a beszéd, az írás és az olvasás készsége-

inek megfelelő szintű elsajátításában, és bárki szert tehet ezekre a készségekre, ha megkapja a szükséges biztatást és támogatást.

2) *Emeljük a szövegértés tanításának színvonalát, és adjunk több olvasási segítséget!*

A tanítás minőségének javításához vezető első lépés, hogy minden tanártól elvárjuk: legyen magasan képzett. Minden tanár alap- és továbbképzésben tételesen kell szerepelnie a szövegértési készség fejlesztésének és a digitális ismereteknek. A tanárképzésnek tartalmaznia kell a szövegértést fejlesztő módszertani elemek, értékelési módok, írási és olvasási nehézségeket diagnosztizáló módszerek széles skáláját is.

A jobb minőségű oktatás jelentős mértékben hozzájárulhat a szövegértési nehézségek csökkentéséhez. Ezek kulcselmei a következők:

- ⊗ a tanításnak vonzó hivatásnak kell lennie, a tanárokat pedig gondosan kell kiválogatni;
- ⊗ a tanárok számára magas szintű autonómiát kell biztosítani, valamint
- ⊗ kiváló tanárképzéssel (alapképzéssel és folyamatos továbbképzésekkel) képessé kell tenni a tanárokat autonómiájuk eredményes használatára.

A tanárok megfelelő támogatásához fontos, hogy

- ⊗ az alsó tagozatos, a felső tagozatos és a középiskolai oktatásban, valamint a felnőttképzésben szerepeljen a szövegértési készséget fejlesztő tanítási módszerek széles skálája, beleértve a digitális ismereteket; az értékelési módszereket. valamint az írási és olvasási nehézségeket diagnosztizáló módszereket; fejlesszük a tanárok képességét a szülővel való kapcsolattartásra, hogy bevonhassák őket a gyermekek iskolai írás- és olvasástanulásába;
- ⊗ fejlesszük és egységesítsük az érzékelési, a nyelvi és a tanulási nehézségek korai kiszűrését, hogy hatékonyabb oktatási támogatást nyújthassunk bármely írási és olvasási nehézség esetén;
- ⊗ ösztönözzük és támogassuk a szövegértési készséget fejlesztő módszerek kidolgozását

az iskolákban, és biztosítsuk azt, hogy az írás és az olvasás készségének javítása az intézmények valamennyi tanárának és diákjának közös célja legyen;

- ⊙ összefüggő tantervet fejlesztünk ki a szövegértési készség fejlesztésére a kora gyermekkori oktatástól egészen a felnőttoktatásig;
- ⊙ az olvasnivalók minél szélesebb skáláját használjuk, az elektronikustól a nyomtatott szövegekig, a kanonikus irodalomtól az újságcikkekig és a képregényekig;
- ⊙ elég időt fordítsunk az olvasás tanítására és a kötetlen olvasási feladatokra; engedjük, hogy a diákok maguk válasszák az őket érdeklő olvasnivalót, és a saját tempójukban olvassanak;
- ⊙ korcsoportonként határozzuk meg a követelményeket, és értékelési technikákkal segítjük a tanárokat diákjaik fejlődésének nyomon követésében és abban, hogy felismerjék a fejlődésben elakadt diákjaik speciális igényeit; ezeket az igényeket mindig elégítsük is ki;
- ⊙ a tanterv egészében jelenjen meg a szövegértési készség fejlesztése, az olvasás részkezségeinek tanítása pedig folyamatosan legyen része az egyes tantárgyak tantervének a felső tagozatban és a középfokú oktatási intézményekben egyaránt, végül
- ⊙ a felnőttek szövegértési készségének fejlesztésére is legyen tantervünk. A felnőttek esetében a tantervekben a szövegértési készség gyakorlati (munkahelyi, és/vagy egyéb életszerű helyzetekből vett) példákon keresztül történjen.

3) Szélesebb körben cselekedjünk!

Annak érdekében, hogy társadalmi értelemben igazságosabb helyzet alakuljon ki, és a szövegértési készség megfelelő szintű elsajátítása a jelenleginél szélesebb körben elterjedt legyen, több szakadékot is át kell hidalnunk. Ezek a következők:

A társadalmi-gazdasági szakadék: a szegény és hátrányos helyzetű gyermekek általában gyengébb szövegértési készséggel rendelkeznek. A hátrányos szociális helyzetből következő sza-

kadék a legkomolyabb kihívás, amellyel Európában a szövegértési készség javításának területén szembe kell néznünk. Az esélyegyenlőségre nagyobb hangsúlyt fektető oktatási rendszerek, amelyekben megfizethető a jó minőségű koragyermekkori nevelés és gondozás, segíthetnek csökkenteni ezt a szakadékot. E rendszerekkel ugyanis kiküszöbölhető, hogy a diákokat képességeik alapján korán szétválasszák, és külön oktassák, elkerülendő az osztályismétlés, és megadható minden, a gyermekek tanulásához szükséges támogatás és tárgyi segítség (többek között a tankönyvek, a ruha és az ebéd költségeinek átvállalásával).

A migrációs szakadék: a bevándorlók jelentős része a célország hivatalos nyelvén gyengébb szövegértési készséggel rendelkezik. E probléma kezelésének érdekében az újonnan érkező bevándorlóknak (a felnőtteknek és a gyermekeknek egyaránt) nyelvi és szövegértési felmérésen kell részt vennie. Ezt követően egyéni igényeknek megfelelő rugalmas nyelvtanulási lehetőséget kell biztosítani számukra. A bevándorló diákok szüleinek bevonását az iskolai közösség tudná megszervezni. A kétnyelvűséget olyan értéknek kell tekinteni, amely a későbbi nyelvi fejlődést segíti. Ezzel az anyanyelv megőrzését és a nyelvi kisebbséghez való tartozás büszke vállalását is támogatni lehetne.

Nemi egyenlőtlenségi szakadék: a serdülő fiúk szövegértési készsége gyengébb és romlik. A nemi egyenlőtlenségi szakadékot elsősorban a motiváció és a szövegértési készséget fejlesztő tevékenységekben való aktív részvétel hiánya idézi elő. A szakadék csökkentéséhez érdekesebb olvasnivalókra és a digitális források bevonására van szükség, hogy az írás és az olvasás közelebb kerüljön a fiúk érdeklődéséhez. Több írással-olvasással foglalkozó férfi példakép is kell, és több férfit kell megnyerni a tanári hivatásnak.

A digitális szakadék: a szegény és hátrányos helyzetű rétegek nemcsak alacsonyabb százalé-

ban használják az internetet, hanem akik ebből a körből használják, azok is inkább a szórakozási, mint a tanulási lehetőségeket keresik. Ezen kívül sok gyermek szakadékként éli meg az iskolai, nyomtatott olvasnivalók és az otthoni, digitális olvasás, írás közötti különbséget. A felnőttek számára a szövegértési készségek fejlesztése a digitális készségek fejlesztésének összefüggésében háromszoros nyereséget hozhat: maguknak a digitális készségeknek a fejlesztését, a szükséges szövegértési készségek beágyazásával az sms-ezés, e-mailezés stb. írott világába való belépés lehetőségét, valamint az online elérhető információ kritikával való kezelésének képességét.

Ezért az iskolai oktatásban és a felnőttoktatásban is több digitális tananyagot és az órai munkához kapcsolódó infokommunikációs eszközzel végezhető tevékenységet kell alkalmazni, hogy a tanulók nagyobb kedvvel használják írási és olvasási képességeiket. Mindegyik korosztály tanárainak megfelelő készségekkel kell rendelkeznie ahhoz, hogy az infokommunikációs eszközöket bevonja a szövegértés tanításába. A kiadók és a szoftvergyártók állítsanak elő változatos digitális olvasási környezeteket, hogy több infokommunikációs eszköz álljon rendelkezésre a tanulásához – ne csak a szórakozáshoz.

Speciális szövegértési kérdések: szövegértési készség minden korosztály számára

Minden korosztálynak – a kisgyermeknek, az alsó tagozatosoknak, a serdülőknek és a felnőtteknek is – megvannak a maguk sajátos nehézségei a szövegértési készség elsajátításának területén. A beszámoló részletesen tárgyalja az ezeket a korosztályokat érintő speciális kérdéseket. Az egyes korosztályokra vonatkozó javaslataink a következők:

Kisgyermek

1) Ösztönözzük és támogassuk a családot!
Szervezzünk a család szövegértési készségét fejlesztő programokat, amelyekkel a szülők szö-

vegértési készségét és szülői segítő tevékenységét javíthatjuk. Teremtsük meg az örömteli olvasás kultúráját. Az iskolai oktatás nyelvét nem beszélő szülők számára indítsunk nyelvtanfolyamokat. Működjünk együtt cégekkel, civil szervezetekkel, amelyeknek segítségével elérhetjük a szülőket, és megnyerhetjük őket a szövegértési készséget fejlesztő programoknak. Segítsük a családsegítő szervezetek vezetőit abban, hogy mind a gyermekeket, mind a szülőket támogathassák a szövegértési készség fejlesztésében.

2) Javítsuk a kisgyermekkorai nevelés és gondozás minőségét, és tegyük ezt a szolgáltatást ingyenessé!

A magas szintű koragyermekkorai nevelés és gondozás támogatása az Európa jövőbeli emberi erőforrásaira szánt egyik legjobb befektetés a tagországok számára. Minden gyermek számára legyen elérhető az ingyenes kisgyermekkorai nevelés és gondozás. A „magas szintű” jól képzett pedagógusokat jelent, és olyan tantervet, amelyben a nyelvi fejlesztés játékos eszközökkel történik, a nyelv, a pszichomotoros és társas fejlődés, valamint a kialakulóban lévő szövegértési készségek hangsúlyozásával és a gyermekek természetes fejlődési szakaszainak figyelembevételével.

3) Teremtsük meg a feltételeket a kialakulóban lévő szövegértési nehézségek korai kiszűréséhez!

Meg kell teremtenünk a feltételeit annak, hogy minden kisgyermek hallás-, látás- beszédvizsgálata elvégezhető legyen a megfelelő életkorokban, a problémák pedig a lehető leghamarabb orvosolhatók legyenek. Rendszeresítsük a kisgyermek nyelvi és szövegértést megalapozó készségeinek felmérését, hogy időben azonosíthassuk és segíthessük azokat a gyerekeket, akiknél fennáll a lemaradás és a közösségből való kirekesztődés kockázata.

4) Teremtsük meg a gyermekközpontú együttműködést az érintettek között!

Segítsük elő az együttműködést a kisgyermekkorai nevelés és gondozás intézményei, a szülők, az egészségügyi intézmények, a könyvtárak és

azon egyéb szervezetek között, amelyek központi szerepet játszanak a kisgyermek életében és fejlődésében. Hozzunk létre új könyvajándék-programokat, és terjesszük ki a meglévőket.

Alsó tagozat

1) Emeljük az olvasás tanítására szakosodott pedagógusok számát és támogassuk az alsó tagozatos tanítók megfelelő képzését!

Alakítsuk ki az olvasás tanítására szakosodott tanárok szerepét, akik a 6–18 év közötti diákokat tanító pedagógusoknak is módszertani segítséget nyújthatnak a szövegértés fejlesztésében. Emeljük az alsó tagozatos tanítói hivatás társadalmi megbecsülését és vonzerejét többek között magasabb fizetés, jó munkakörülmények biztosításával, valamint a magas szintű képzettségre vonatkozó követelményekkel.

Ezentúl minden tanító, tanár csak mester szintű diplomával kezdhessen tanítani, és rendelkezzen megfelelő képességekkel a szövegértési készséggel foglalkozó tanulmányok és az új oktatási módszerek kritikai áttekintéséhez, valamint az oktatási módszereknek a diákok eltérő nyelvi készségszintjéhez való igazításához. Vonja be a szülőket a gyermekek iskolai írás- és olvasástanulásába.

2) Korai beavatkozás

Állapítsunk meg korosztályonkénti minimum szövegértési követelményeket és értékelési skálát, hogy a tanulók egyéni szükségleteit idejében felmérhessük. A gyengén teljesítő tanulónak és az iskoláknak minél előbb adjuk meg a megfelelő segítséget. Támogassuk a szülőket a tanulási nehézségek megismerésében, valamint abban, hogy ezek leküzdésében hogyan működhetnek együtt sikeresebb iskolákkal. Igyekezzünk megváltoztatni a diszlexiával kapcsolatos közfelfogást: a probléma oktatással való kezelhetőségét hangsúlyozzuk az orvosi vonatkozások helyett.

3) Csináljunk kedvet az olvasáshoz!

A tantervek és a tanítási módszerek célzottan fejlesszék az írási és az olvasási motivációt, emellett legyenek sikerorientáltak, hogy ily mó-

don elkerüljük a tanítási kudarcokat, és erősítsük a diákok önbizalmát. Az iskolai és tantermi könyvtárakat lássuk el érdekes és egyben kihívást jelentő olvasnivalóval, és vegyük figyelembe a különböző korosztályok és az eltérő érdeklődési körű diákok igényeit is. Használjunk infokommunikációs eszközöket és digitális olvasnivalót az iskolákban és az otthoni családi tevékenységek során, amelyek a hátrányos helyzetű szülők és diákok számára biztosítanak tárgyi segítséget, szakmai támogatást és önkéntes felolvasókat a család szövegértési készségét fejlesztő programok keretében.

Serdülők

1) Minden tanár fejlessze a szövegértési készségeket!

A felső tagozatos és a középiskolás tanterveket alakítsuk át úgy, hogy több ponton is megjelenjen bennük az írás és az olvasás, e két alapvető készség tanítása. A tanároknak tudatosítani kell a szövegértési készség fontosságát minden tantárgy esetében, így arra ösztönözhetjük őket, hogy az írás és olvasás tanítását saját felelősségüként kezeljék. A teljes tantervben jelenjen meg a szövegértési készség fejlesztése, az olvasás részkészségeinek tanítása pedig folyamatosan legyen része az egyes tantárgyak tantervének a felső tagozatban és a középfokú oktatási intézményekben egyaránt.

2) Válasszunk a fiúk számára is érdekes olvasnivalót!

Törekedjünk a változatos olvasnivalók biztosítására, a képregényektől a kanonikus irodalomig, az sms-ektől az e-könyvekig. A digitális olvasnivalók Európa-szerte váljanak a tananyag részévé. A nyelv- és irodalomtanárok gyakorolják az infokommunikációs eszközök használatát, hogy óráikon jobban kihasználhassák az ezek által biztosított lehetőségeket.

3) Segítsük az iskolák és a cégek együttműködését!

Támogassuk, ösztönözzük és segítsük elő az iskolák és a cégek közötti együttműködést. Értessük meg a diákokkal, hogy a szövegértési

készségek nélkülözhetetlenek személyes fejlődésük, a munkavállalás és állásuk megtartása szempontjából egyaránt.

Felnőttek

1) *Dolgozzuk ki a felnőttek szövegértési készségét és olvasási szokásait figyelemmel követő rendszereket!*

Gyűjtünk adatokat a felnőtt lakosság szövegértési szintjéről, készítsünk országos és regionális felméréseket és folyamatos vizsgálatokat, hogy azonosíthassuk a figyelmet igénylő csoportokat, és megtervezhessük a jövőbeli stratégiákat. Ennek keretében különösen figyeljünk a deviáns fiatalok, valamint a felnőtt és a fiatalkorú bűnelkövetők szövegértési és numerikus készségének szintje. Az irányelvek kidolgozásához használjuk fel a nemzetközi felmérések, többek között a készülő PIAAC (a Felnőtt Kompetenciák Nemzetközi Felméréseinek Programja) eredményét. Osszuk meg a bevált gyakorlatokat, és a munkába vonjunk be minél több további résztvevőt.

2) *Minél több fórumon hangsúlyozzuk, hogy a felnőttek szövegértési készségének javítása is fontos.*

Erősítsük a felnőttek szövegértési készségének fejlesztésére irányuló célkitűzéseket, és fejlesszük az ezt elősegítő stratégiákat. Direkt és indirekt kommunikáció használatával bátorítsuk a felnőtteket arra, hogy beismerjék szövegértési nehézségeiket, és megtegyék a szükséges lépéseket ezek javítása érdekében. Nem szabad, hogy a média továbbra is tabuként kezelje a gyenge szövegértési készséget, akár az EU állampolgárai, akár a bevándorlók esetében. A társadalom figyelmét jobban fel kell hívni a problémára, vonjunk be a civil szervezeteket, a médiát, a munkaadókat, a társadalmi szervezeteket és a híreségeket annak érdekében, hogy széles körben tudatosíthassuk a szövegértési nehézségeket és ezek megoldási módját.

3) *Támogassuk hivatásukban a felnőtt szövegértést oktató tanárokat!*

Javítsuk a felnőtteknek szövegértést oktató tanárok szakmai profilját azáltal, hogy célzott

pedagógiai alap- és továbbképzéseket, álláslehetőségeket és megfelelő javadalmazást biztosítunk számukra. Készítsünk megfelelő anyagokat a tanárok és a diákok számára, és tegyük ezeket ingyen elérhetővé. Dolgozzunk ki olyan tanterveket és értékelési módszereket, amelyek figyelembe veszik a felnőtt tanuló szükségleteit. Támogassuk az önkénteseket a szükséges pedagógiai készségek megszerzésében, és tegyük hozzáférhetővé csatlakozásukat az olvasási nehézségekkel küzdő felnőttek felkutatását és oktatását célzó programokhoz.

4) *Biztosítsunk minél szélesebb körű változatos tanulási lehetőségeket!*

Biztosítsunk a felnőtteknek változatos, személyre szabott tanulási lehetőségeket. Figyeljünk arra, hogy ezek megfelelő hosszúságúak és gyakoriságúak legyenek, megfelelő időpontokban és helyen legyenek meghirdetve, és az oktatók infokommunikációs eszközöket is használjanak. Az alkalmazott szövegek lehetőleg kapcsolódjanak a felnőttek érdeklődési köréhez, munkájához. Az országos és a regionális törvényhozás rendelje el, finanszírozza és támogassa a felnőtt szövegértési készséget fejlesztő magas színvonalú tanfolyamokat. Serkentsük a minisztériumok közötti együttműködést, valamint a helyi és regionális hatóság, a cégek és a polgári társadalom együttműködését az intézményi akadályok csökkentése érdekében. Működünk együtt a munkaadókkal, hogy elősegítsük a dolgozók szövegértési készségének javítását, és ösztönözzük a társadalmi partnereket, hogy dolgozzanak ki önállóan olyan munkahelyi programokat, amelyekkel a szövegértési készség fejleszthető. Vegyük rá a szakiskolák és szakképzések fenntartóit, illetve a képzések tanárait, oktatóit, hogy a szövegértési fejlesztést is vegyék be a programjaikba. Ismerjük el az iskolai és az iskola-rendszeren kívüli tanulás jelentőségét, valamint hangsúlyozzuk a felnőttkori tapasztalati tanulás és a megszerzett tudás megszilárdításának fontosságát. Fejlesszünk ki hatékony programokat a deviáns fiatal felnőttek és a bűnelkövetők gyenge nyelvhasználati, írás-és olvasási készségnek javítására.